

Za Ljubljanski muzeum kaj.

Iz Kobiljeglave poleg Štdanjela na Goriskim smo unidan tale dopis prejeli: 28. dan Velkitravna so v neki soseski na terdim Krasu, Volčjigrad imenovani, v Stanovski komisii, pri zniževanju neke hiše černe škerle vun jemali. Med nekimi preterganimi škerlami so znamenje ribe z njenimi pravimi košicami in udi našli; vsaka nar manjši košica je bila natanjko na kamnu vtisnjena viditi. To je čuden prikazik, kakó de je ta riba v terd kamen prišla in sicer na visokim, skorej nar bolj terdim Krasu. *)

A. B.

Slika 2: Eden prvih zapisov v slovenščini o krednih ribah s Krasa. Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 25. 6. 1845.

Literatura:

Calligaris, R., 1994: 95 Milioni di anni fa: il periodo Cretacico attraverso i fossili di comeno ed altri reperti del Carso. Museo civico di Storia Naturale di Trieste. 24 str.

Calligaris, R., Krivic, K., Pleničar, M., 1994: Fosili Tržaško-komenskega Krasa: ostanki bitij izpred 95 milijonov let. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije. 40 str.

Fotografska srečanja na Zbiljskem jezeru • Naravoslovna fotografija

Fotografska srečanja na Zbiljskem jezeru

Jurij Kurillo

Ko so leta 1953 zgradili hidroelektrarno v Medvodah, je pred jezom nastal obsežni gorvodni zbiralnik, imenovan Zbiljsko jezero, ki je zalilo dotedanjo slikovito savsko tokavo. Ob siceršnji ekološki škodi se je v novonastalem biotopu dodobra spremenila tudi favna in privedla v to okolje dotlej domala neznane živalske vrste, predvsem vodne ptiče. To pa še danes pomeni lepo priložnost za vse obiskovalce, ki jih zanima opazovanje in preučevanje, a tudi fotografiranje teh slikovitih živalskih motivov ...

29. novembra lani je bilo pri temperaturi okrog deset stopinj Celzija nebo nad Zbiljskim jezerom sprva precej oblačno, nato pa se je nekoliko razvedrilo in svetloba je kar oblila množico krilatcev, plavajočih blizu pristana za čolne. In čim je ta »flota« ugleдалa človeka z vrečko, v kateri so se skrivala koruzna zrna, se je naglo približala obrežju. Med njimi se je belilo več deset labodov grbcev (*Cygnus olor*) ter se črnilo nekaj deset črnih lisk (*Fulica atra*). Vmes so plavale mlakarice (*Anas platyrhynchos*) obeh spolov

Čopasta črnica (*Aythya fuligula*). Zbiljsko jezero. Foto: Jurij Kurillo.

in (po mnenju ornitologov) bržkone tudi nekaj križancev domačih rac.

Za moj objektiv so bile posebej privlačne posamezne **čopaste črnice** (*Aythya fuligula*), ki so se v nasprotju z drugimi pticami za raztresenimi koruznimi zrni tudi potapljale in ostajale pod gladino kar nekaj sekund. Med njimi so bili najbolj izraziti samci s naglavno čopko in belim trebuhom. Ta prikupna račka sicer prebiva na severu evropske celine, kjer gnezdi na stoječih ali počasi tekočih vodah, ki imajo z rastlinjem obrasle bregove. Pri nas čopaste črnice večkrat prezimujejo, le redko pa gnezdiijo.

V tej pisani povodni množici se je nenadoma pojavila tudi nenavadna rasa z rjasto rdečo glavo, rdečim kljunom ter temnim vratom in trebuhom ter belim bokom. Kot mi je pokazal ornitološki vodič, sem naletel na **tatarsko žvižgavko** (*Netta rufina*), ki

sicer ne gnezdi na slovenskem ozemlju, pač pa pri nas tu in tam prezimuje. Po različnih podatkih domuje večina te vrste plovcev v stepah in polpuščavah zahodne in srednje Azije vzhodno od Kaspijskega jezera; nemara pa je priletela naša rasa od nekod bliže, denimo od nekega s trstičevjem zaraslega evropskega jezera na vzhodu celine ali (po mnenju našega izkušenega ornitologa) celo iz kakšnega domačega zavetišča ... Kasneje sem izvedel, da imajo naši opazovalci ptičev bržkone prav ta osebek »v evidenci« že kakšno leto. Zato ni nič čudnega, da sem na to slikovito raco naletel nekoliko gorvodno od zbiljskega pristana tudi 5. in 6. decembra. Zadnji dan sem jo tudi snemal z video kamero. Zbiljsko jezero je sicer precej bogato s podvodnimi vejastimi algami vrste *Chara*, priraščenimi na dno. To pa je prav hrana tatarskih žvižgavk!

Tatarska žvižgavka (*Netta rufina*). Zbiljsko jezero. Foto: Jurij Kurillo.

Zanimiva je razlaga slovenskega pridevnikega imena te race – kakor jo podaja Iztok Geister –, saj naj ne bi imelo nikakršne zveze s Tatari, pač pa z besedo *tarča* – *čelada*, potemtakem je to v resnici *čeladasta žvižgavka*. Sam sicer menim, da ta »militaristični« naziv ni preveč primeren za njeno ljubko oranžno glavo, na kateri se po potopu perje za zelo kratek čas popolnoma poleže.

Ko sem po teh ptičjih srečanjih še malo postopal po savskem obrežju mimo pristana, zagledam na travnatem bregu v družbi laboda še eno tujerodno vodno ptico – **sivo gos** (*Anser anser*), ki je v naših krajih preletnica; edino znano slovensko gnezdišče (po meni dostopnih podatkih) naj bi bilo v renških glinokopih. Vse kaže, da sive gosi izbirajo Zbiljsko jezero kar redno za svojo prezimitev, saj sem jih sam po lastnih zapiskih tam videval denimo tudi od februarja do marca

leta 2008, pa tudi od decembra leta 2010 do februarja leta 2011. Rjavkasto sivega ptiča z rožnatim kljunom (vzhodna podvrsta) ni mogoče zamenjati z neko drugo vrsto, kaže pa, da se rad družijo z domačo belo gosjo, kar sem že tudi sam opazoval prav na tem predelu Save. Sicer naj bi bila ta vrsta zarodna za domačo gos.

Čeprav je bil prispevek namenjen pravzaprav fotografski rubriki *Proteusa*, gotovo ni odveč poudarek, kako pomembno je za upodabljanje motivov iz narave tudi čim več biološke vednosti, ne le poznavanje fotografske tehnike ... Ker zaradi nenehnega krmljenja ptičja vodna družba Zbiljskega jezera ni kaj posebno plašna, ne potrebujemo tam nobene skrivališča. Za fotografiranje zadošča aparat z nekajkratnim, a niti ne pretirano dolgim zumom – iztegljivim objektivom. Vendar natančnemu fotografu ne bodo za-

Siva gos (Anser anser). Zbiljsko jezero. Foto: Jurij Kurillo.

dostovale avtomatične nastavitve osvetlitve, saj je na primer kontrast med snežno belimi telesi labodov in temno vodo za avtomatiko prevelik zalogaj. Če bi jo brezglavo ubogali, bi bilo labodje perje na sliki zagotovo preveč »zažgano«, torej brez risbe. Preosvetljenih fotografij potem tudi v kakšnem photoshopu ne moremo naknadno popraviti; veliko lažje storimo to s premalo osvetljenimi. Zato je bolje, da sliko že takoj podosvetlimo za -2 do -3 stopnje, čeprav bo vodna podlaga potlej nekoliko črnikasta. Pri fotografiranju ptičev – z zmerno dragim fotoaparatom – bomo naleteli na še eno težavo, da bo namreč ta »prepočasen«. Ko bomo recimo ob dobri kompoziciji pritisnili na sprožilec, se lahko zgodi, da bo ptič med samim slikanjem obrnil glavo vstran in tako fotografijo pokvaril. Tega pri starih analognih fotoaparatih nismo doživljali. Vse kaže, da lahko z njihovo hitrostjo danes tekmujejo kvečjemu bolj izpopolnjeni in zato tudi dražji digi-

talni sistemi. Sam sem pri obiskih Zbiljskega jezera uporabljal aparat Olympus SP-55OUZ AF zoom 4,7-84,2 mm 1:2,8-4,5, z 18x optičnim zumom. Fotografski posnetki niso bili naknadno računalniško popravljani.

Literatura:

Geister, I., 2008: *Razodetja ptičjih imen. Koper: Zavod za favnistiko.*

Gregori, J., Krečič, I., 1979: *Naši ptiči. Ljubljana: Državna založba Slovenije.*

Kurillo, J., 2008: *Siva gos Anser anser. Acrocephalus, 29 (136): 67.*

Kurillo, J., Šubic, T., in dr., 2011: *Zarta ali Zarica. Potopljena lepota. Ljubljana: Zavod RS za varstvo narave, Singer, D., 2004: Kateri ptič je to? Kranj, Olševke: Založba Narava.*

Sovinc, A., 1994: *Zimski ornitološki atlas Slovenije. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.*